

Περιπλανήσεις σὲ δρόμους ποιμαντικῆς διακονίας

Ταυτότητα καὶ θρησκευτικὸ γεγονός

Τοῦ Ἀ.Μ. Σταυροπούλου, Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου

Μὲ τὴν προοπτικὴ ἑνὸς συνεδρίου

Τὸ σημερινὸ ἄρθρο γράφεται μὲ ἀφορμὴ τὸ ὀμότιπλο 15ο συνέδριο, ποὺ διοργανώνει ὁ Διεθνὴς Σύνδεσμος Ἰατροψυχολογικῶν καὶ Θρησκευτικῶν Μελετῶν στὸ Buenos Aires ἀρχὲς Σεπτεμβρίου τοῦ 2001. Τὴν προβληματικὴ τοῦ παρόντος ἐξέθεσα στὸ Ἐκτελεστικὸ Γραφεῖο τοῦ Συνδέσμου, στὸ ὁποῖο μετέχω ὡς ἀντεπιστέλλον ἐθνικὸς ἐκπρόσωπος τῆς ἑλληνικῆς ἐρευνητικῆς ομάδος ἐργασίας. Ἡ συνάντηση ἔλαβε χώρα στὴ Γρανάδα τῆς Ἰσπανίας 11 καὶ 12 Μαρτίου τοῦ 2000. Ὅσοι ἐνδιαφέρονται νὰ συνεργασθοῦν μὲ τὴν ἑλληνικὴ ομάδα ἐργασίας καὶ τὸν Διεθνή Σύνδεσμο, παρακαλοῦνται νὰ ἐπικοινωνήσουν μαζί μας. Περισσότερα γιὰ τὴν δραστηριότητα τοῦ Συνδέσμου βλ. σὲ ἄρθρο μου ἐπιγραφόμενο «Περὶπέτειες σὲ δύο κόσμους», ποὺ ἔχει δημοσιευτεῖ στὸ περ. «Ὁ Ἐφημέριος» τῆς 1, 15 Ἰουνίου 1993, σελ. 168-169, 184-185, ἀλλὰ καὶ σὲ μεταγενέστερα ἄρθρα στὸ ἴδιο περιοδικό. Γιὰ τὴ θεματικὴ τοῦ συνεδρίου βλ. τὸ ἀφιέρωμα τῆς «Εὐθύνης»: *Τὸ πρόβλημα τῆς ταυτότητας στοὺς ἀνθρώπους καὶ στοὺς λαοὺς σήμερα*, (τεῦχος 300, Δεκέμβριος 1996) καθὼς καὶ ἄρθρο μου στὸ ἴδιο περιοδικὸ τὸ ἀφιερωμένο στὴν *Παγκοσμιοποίηση καὶ τὴ μοῖρα τῶν Ἑλλήνων* (τεῦχος 336, Δεκέμβριος 1999). Τὸ ἄρθρο ἐπιγραφόταν, *Χωρὶς ταυτότητα πιά*, σελ. 596-598. Γιὰ μιὰ θεολογικὴ προσέγγιση τῆς πολυπολιτισμικότητας καὶ τῆς ἑτερότητας εἶναι χρήσιμη ἡ μελέτη τοῦ Τριαντάφυλλου Κ. Μπολτέσου, *Ἡ Θεολογία τῆς πολυπολιτισμικότητας στὴν Καινὴ Διαθήκη. Ἡ εὐλογία τῆς ἑτερότητας. Συνέπειες καὶ προεκτάσεις*, Ἀταλάντη 2000.

Ὁ λόγος γιὰ τὴν ταυτότητα

Πολὺς λόγος γίνεται τὰ τελευταῖα χρόνια γιὰ τὴν ταυτότητα. Γιὰ ποιὰ, ὅμως, ταυτότητα μιλάμε; Τὸ «δελτίον ἀτομικῆς ταυτότητας» ποὺ ἀναγράφει στοιχεῖα τὰ ὁποῖα ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν μποροῦν νὰ ἐξακριβωθοῦν; Χωρὶς αὐτὰ ἄλλωστε εἶναι δύσκολη ἡ πιστοποίηση τῆς ταυτότητάς σου, τώρα μάλιστα ποὺ ἡ γραφειοκρατία διευκολύνει τὴν διαδικασίαις καὶ καταργεῖ μιὰ σειρὰ ἐγγράφων μόνο «τῆ ἐπίδειξι» τῆς Ταυτότητος. Ἡ μεταγραφή μάλιστα αὐτῶν τῶν στοιχείων σὲ μορφή *ἠλεκτρονικῆς ταυτότητας* θὰ διευκολύνει

ἀκόμη περισσότερο, ὅπως λέγεται, τὴν συναλλαγές. Πιθανὸν νὰ ἀρκεῖ καὶ μόνον τὸ *δακτυλικὸ ἀποτύπωμα* πρὸς ἄρσιν πάσης παρεξηγήσεως καὶ ἀμφισβητήσεως. Ἀγγίζοντας μὲ τὸ δάκτυλο μιὰ ἐπιφάνεια θὰ γίνονται φανερά τὰ πάντα γιὰ σένα. Καὶ ποιὸς εἶσαι καὶ πόσο ὕψος ἔχεις καὶ τί χρῶμα ἔχουν τὰ μάτια σου καὶ τὸ πότε γεννήθηκες, καὶ λοιπὰ καὶ λοιπὰ...

Ἐνα πλεονέκτημα τῆς «γενετικῆς» ταυτότητας ποὺ τροχοδρομεῖται, στὴν ὁποία ἀντὶ γιὰ φωτογραφία ὑπολογίζεται νὰ ὑπάρχει ἡ γονιδιακὴ σου ντιενεϊκὴ (DNA) ἔλικα, θὰ εἶναι καὶ ἡ ἀναγραφή τῶν πιθανῶν ἀσθενειῶν ἀπὸ τὴν ὁποῖα θὰ προσβληθεῖς καὶ γιατί ὄχι καὶ ἡ (πιθανή) ἡμερομηνία θανάτου σου. Στὴν ἀπατήσεως τῆς ἀγορᾶς καὶ τὴν ὁδηγίαις ποὺ δίδουν δὲν εἶναι καὶ ἡ ὑποχρέωση ἀναγραφῆς στὴν ἐτικέτες τῶν προϊόντων καὶ τῆς ἡμερομηνίας λήξεως; Καὶ σὺ ἕνας «προϊόν» εἶσαι, ὀδίτης καὶ ὀδοιπόρος πρὸς τὸ θάνατο. Εἶναι, λοιπόν, χρήσιμο καὶ συμφέρον γιὰ πολλοὺς καὶ γιὰ σένα νὰ ξέρεις τὸ πότε θὰ λήξεις. Ἴσα ἴσα σὲ διευκολύνουν καὶ στὴν πνευματικὴ ζωὴ προτείνοντάς σου μὲ τὴ «μνήμη» (τοῦ μέλλοντος) καὶ τὴ «μελέτη θανάτου». Νὰ μὴν τὸν περμένουμε σὰν κλέφτη τὸν θάνατο νὰ πάρουμε τὰ μέτρα μας καὶ ἐμεῖς καὶ οἱ οἰκογένειές μας καὶ οἱ ἐργοδότες μας καὶ οἱ ἀσφαλιστικὲς ἐταιρεῖες καὶ ὅσοι ἄλλοι ἐνδιαφέρονται γι' αὐτὰ τὰ «μέτρα». Παρ' ὅλο ὅτι οἱ τελευταῖοι, τοὺς ὁποίους ὑπανισόμαστε, δὲν θὰ τὰ ἔχουν πλέον καὶ τόση ἀνάγκη, γιατί μὲ τὴν καύση τῶν νεκρῶν οἱ τεφροδόχοι... θὰ εἶναι τυποποιημένες.

Θρησκεύμα;

Τώρα, ὅμως, θὰ θέσω ἕνα ἐρώτημα ποὺ μὲ βασανίζει: σ' αὐτὲς τὴν νέου τύπου ταυτότητες θὰ ὑπάρχει θέση γιὰ τὴν ἀναγραφή τοῦ θρησκεύματος; Καὶ θὰ εἶναι δυνατὸ νὰ πιστοποιηθεῖ ἡ πίστη ποὺ ὑποτίθεται στὴν ὀνομασία; Ἡ θὰ πρέπει νὰ ἀνατρέχουμε στὴν ὑπηρεσίαις ἑνὸς ἀνιχνευτῆ τῆς ἀλήθειας; Τελικὰ ἐνδιαφέρει αὐτὴ ἡ ἀνταπόκριση θρησκεύματος-πίστις ἢ ἀπλὰ ἡ ἀναγραφή καταγράφει μιὰ αὐτονόητη πεποίθηση, ὅτι κάθε πολίτης μιὰς συγκεκριμένης κοινωνίας ἀνήκει ἢ ἔπρεπε νὰ ἀνήκει σὲ μιὰ θρησκεία; Αὐτὸ τὸ αὐτονόητο εἶχε καὶ σὰ συνέπεια γιὰ τὸ Κράτος νὰ μετρήσει ὄχι μόνον τοὺς ὑπηκόους του ἀλλὰ νὰ ξέρει καὶ σὲ τί Θεὸ

πιστεύουν και πόσοι είναι εκείνοι ή οι άλλοι. Κάποιες φορές αυτό αποδείχτηκε μοιραίο για όρισμένες κατηγορίες (Εβραίοι επί Ναζισμού).

Δεν νομίζω ότι είναι αυτή η προφύλαξη του πολίτη, για την οποία μερμνούν όσοι επιδιώκουν την απόλειψη της κατηγορίας του θρησκειώματος από τις νέου τύπου ταυτότητες. Πιστεύουν ότι σε μιὰ σημερινή κοινωνία τὸ κράτος δὲν ἐνδιαφέρεται ἢ δὲν πρέπει νὰ ἐνδιαφέρεται γιὰ πράγματα πὸν ἀφοροῦν τὸν πολίτη στὸν ἰδιωτικὸ του τομέα. Ἡ θρησκεία φρονοῦν ὅτι εἶναι μιὰ προσωπικὴ ὑπόθεση πὸν δὲν ἀφορᾷ τὸ κράτος. Σὲ μιὰ πολυπολιτισμικὴ, πολυθρησκευτικὴ κοινωνία δὲν θὰ εἶχε νόημα νὰ γνωρίζουμε τὸ θρησκεῖμα τοῦ ἄλλου. Ὁ καθένας εἶναι ἐλεύθερος νὰ πιστεύει ὅ,τι θέλει ἢ νὰ μὴν πιστεύει· καὶ εἶναι ἀναφαίρετο δικαίωμά του νὰ μὴν ἐρωτᾶται γιὰ κάτι τέτοιο καὶ νὰ μὴν τὸ δηλώνει.

Βέβαια, ὅλες αὐτὲς οἱ σκέψεις πὸν προβάλλονται γύρω μας καὶ θίγουν πράγματι εὐαίσθητες χορδὲς τοῦ ἀνθρώπου γιὰ μιὰ μὴ ἀναγραφὴ τῆς θρησκευτικῆς του ταυτότητας στὶς ταυτότητες ἔρχονται σὲ ἀντίθεση μὲ μιὰ ἐκδηλὴ τάση στὸν σημερινὸ κόσμο οἱ ἄνθρωποι νὰ θέλουν ἕναν θρησκευτικὸ χρωματισμό, καὶ πολλοὶ νὰ τὸν διακηρῦσουν.

Τὸ ἴδιο παρατηρεῖται καὶ σὲ ἐπίπεδο ἐθνικό, ὅπου παρὰ τὸν ἐπικρατοῦντα διεθνισμό καὶ τὴν παγκοσμιοποίηση, τὴ σύμπραξη τῶν κρατῶν σὲ εὐρύτερες συμμαχίες καὶ ἐνώσεις, ὑπάρχει ἀναζωπύρωση τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως καὶ ἀναζητήσεως μιᾶς ἐθνικῆς ταυτότητας. Αὐτὸ δὲν συνεπάγεται ὅπωςδὴποτε καὶ μιὰν ἀντίθεση μὲ τοὺς ἄλλους· δὲν εἶναι ἀναγκαῖος ὁ φανατισμός. Πιποτε, βέβαια, δὲν τὸν ἀποκλείει. Ἀλλὰ δὲν εἶναι ἐπειδὴ ὑπάρχει ὁ κίνδυνος νὰ προκύψει ἐθνικὸς ἢ θρησκευτικὸς φανατισμός ὅτι πρέπει νὰ καταργήσουμε εἴτε τὰ ἔθνη εἴτε τὶς θρησκείες. Στὸ κάτω κάτω δὲν εἶναι ἡ Εὐρώπη ἢ ἡ Εὐρωπαϊκὴ Ἐνωση πὸν θὰ καταργήσει τὶς πατρίδες ἢ κάποιον διευθυντήριο πὸν θὰ ὑπαγορεύσει καὶ θὰ ἀπαγορεύσει νὰ ἀναγραφεῖ στὴν ταυτότητα αὐτὸ πὸν πολλοί, ὅσοι τὸ πιστεύουν, θεωροῦν ὅτι στοιχειοθετεῖ τὴν πεμπτουσία τῆς ὑπαρξῆς τους.

Μπορεῖ κάποτε νὰ μὴν ἀναγραφόταν, μπορεῖ τότε νὰ μὴν ὑπῆρχαν οὔτε δελτία ταυτότητας καὶ ὅταν ἐκαλοῦντο νὰ ποῦν τὸ ὄνομά τους ἢ ἀπάντησή τους ἦταν: «Χριστιανός». Πολλοὺς αἰῶνες μετὰ, αὐτοὺς τοὺς Χριστιανοὺς τοὺς καλοῦσαν ἄπιστους (γκιαοῦρ), γιὰτὶ δὲν πίστευαν τὰ πιστεύω μιᾶς ἄλλης θρησκείας. Δὲν ἀλλαξοπιστοῦσαν, βέβαια, παρὰ τοὺς ἐξισλαμισμοὺς, δὲν τούρκευαν. Ἐφ' ὅσον μάλιστα γραπτὰ δὲν ὑπῆρχαν γιὰ νὰ παραμείνουν, ὁ προφορικὸς λόγος ἀρθρωνόταν θαρραλέος μὲ παρηρησία γιὰ νὰ ὀρθώσει τὸ ἀνάστημα τοῦ ραγιᾶ πὸν δὲν προσκυνοῦσε καὶ νὰ πεῖ: ἐγὼ γραικὸς γεννήθηκα γραικὸς θεὸ νὰ πεθάνω.

Τὸ πρόσφορο· πίνακας τοῦ Χρήστου Μπυκόρου, ἀπὸ ἐκθεσὴ τοῦ στὴν Γκαλλερὶ Ζουμπουλᾶκη (Νοέμβριος 1997).

Στὴ σφραγίδα τοῦ προσφερόμενου γιὰ τὴ Θεία Εὐχαριστία ἄρτου ἀποτυπώνεται, σὲ ἀντίθεση μὲ τὸ «ἀτομικό», ἕνα «συλλογικό» δελτίο ταυτότητας ἑτεροτήτων. Ὁ «παραστατικὸς τύπος» συνάγει ἅπασαν τὴν Ἐκκλησίαν, ζῶντας καὶ κεκοιμημένους· λειτουργεῖ διαχρονικὰ ὡς παλιμνηστὸς κώδικας πᾶσῶν τῶν γενεῶν καὶ εἰς γενεᾶν καὶ γενεᾶν καὶ συγκροτεῖ τὸ εὐγενὲς γένος τῶν Χριστιανῶν (πρὸλ. Ἀ.Μ. Σταυροπούλου, Μνήμη καὶ λήθη στὴ Θεία Λειτουργία, Ἐκδ. Λύχνος, Ἀθήνα 1989, σελ. 31-35).

Προθέσεις καὶ ἐπιδιώξεις

Αὐτὰ γράφονται γιὰ νὰ σημειωθεῖ ἡ ἀνθρώπινη πρόθεση νὰ δηλώσει μιὰ διαφοροποίησή της ὡς πρὸς τὶς προθέσεις ἄλλων, πὸν κι αὐτοὶ θὰ ἤθελαν νὰ δηλώσουν τὸ δικαίωμά τους νὰ εἶναι διαφορετικοί. Ἡ ἀπάλειψη ἐνδεχομένως τῆς κατηγορίας γιὰ τὴν ὁποία μιλάμε εἶναι ὡς ἡ κατηγορία τοῦ θρησκειώματος νὰ ἐκλαμβάνεται ὡς «κατηγορία». Ὅτι κατηγοροῦμε κάποιον γιὰ τὸ ὅτι θέλει νὰ μᾶς κάνει γνωστὰ τὰ πιστεύω του γιὰ νὰ ξέρουμε καὶ μὲ ποιὸν ἔχουμε νὰ κάνουμε.

Τὸ ζήτημα εἶναι ὅτι δὲν βρισκόμαστε τώρα μπροστὰ σὲ μιὰ λευκὴ σελίδα γιὰ ν' ἀποφασίσουμε ποιὰ στοιχεῖα θὰ καταγράψουμε. Τὸ θέμα τίθεται ὡς πρὸς ποιὰ ἀπὸ τὰ μέχρι τώρα καταγραφόμενα θὰ κρατήσουμε καὶ ποιὰ θὰ ἀπαλείψουμε καὶ γιὰτὶ. Τί ἐπιδιώκεται μὲ τὴν ἀπάλειψη; Νὰ μὴν ὑπάρχει ἀπογραφὴ τῶν ὑπαρχουσῶν τάσεων στὴν εὐρωπαϊκὴ ἢ ἑλληνικὴ πραγματικότητα; Ὑπάρχει φόβος γιὰ τὰ ἀριθμητικὰ δεδομένα; Δὲν μᾶς ἐνδιαφέρει ἡ θρησκεία ἢ τοῦλάχιστον ἡ ἀναγραφὴ της γιὰ νὰ μὴ δημιουργήσει μελλοντικὸ κίνδυνο στοὺς κατόχους τοῦ Δελτίου; Εἶναι καλὸ μερικοὶ νὰ συνειδητοποιήσουν τὰ κρυφὰ, ἀπόκρυφα καὶ φανερὰ κριτήριά τους. Κάτι τέτοιο, ὅμως, εἶναι καὶ μιὰ πρόκληση καὶ πρόσκληση γιὰ νὰ ἐμβαθύνουμε τί σημαίνει γιὰ τὸν καθένα μας *Ταυτότητα καὶ θρησκευτικὸ γεγονός*, αὐτό, δηλαδή, πὸν ζοῦ-

με και θέλουμε να δείξουμε ότι για μᾶς ἔχει κάποια σημασία και μὲ παρηγοία να τὸ ποῦμε. Ὅπως καταλαβαίνετε κάτι τέτοιο ξεπερνάει τὰ στενά ὅρια ἑνὸς Δελτίου Ἀστυνομικῆς Ταυτότητας καὶ τῆς ἀναγραφῆς σ' αὐτὸ τοῦ θρησκευόμενου.

Τὸ θρησκευτικὸ γεγονός

Μιλώντας, βέβαια, γιὰ θρησκευτικὸ γεγονός, πὺν θὰ μᾶς χαρακτηρίσει στὴ συνέχεια ἀφοῦ θὰ μᾶς προσδώσει συγκεκριμένη ταυτότητα, μιλάμε γιὰ κάτι πὺν συμβαίνει, πὺν γίνεται, πὺν ἔχει γίνει καὶ ἔχει σχέση, ἀναφορὰ μὲ αὐτὸ πὺν ἀποκαλοῦμε θρησκεία. Δὲν εἶναι κάτι θεωρητικὸ μπορεῖ νὰ εἶναι κάτι πολὺ πρακτικὸ καὶ πραγματικὸ πὺν μὲ διαφοροποιεῖ ἀπὸ κάποιους ἄλλους καὶ παρ' ὅλο πὺν μπορεῖ κάποιες φορὲς νὰ εἶναι ἐπικίνδυνο θέλω νὰ τὸ διατηρήσω. Ἄλλες φορὲς πάλι πὺν θὰ ἤθελα νὰ τὸ ἀποποιηθῶ θεωρώντας τὸ ἐπικίνδυνο, οἱ ἄλλοι, ἐπειδὴ θέλουν νὰ μὲ κρατήσουν χαρακτηρισμένο, δὲν μοῦ ἐπιτρέπουν νὰ τὸ ἀπαλείψω, ἐπιμένουν νὰ τὸ κρατήσω. Οἱ θρησκείες, λοιπὸν, διαφοροποιοῦν τοὺς ἀνθρώπους ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐνώνουν ἐπιβάλλοντάς τους συγκεκριμένα κοινὰ χαρακτηριστικά, πὺν ἀφοροῦν στὴν πίστη τους (τὸ τί πιστεύουν), στὴ λατρεία τους (στὸ πῶς λατρεύουν), στὸ ἦθος τους (στὸ πῶς συμπεριφέρονται).

Τὸ θρησκευτικὸ γεγονός ταυτίζει καὶ διαφοροποιεῖ. Ἀκόμα καὶ μέσα στὴν ἴδια θρησκευτικὴ οἰκογένεια ὑπάρχουν σημεῖα, γνωρίσματα πὺν ταυτίζουν κάποιους καὶ διαφοροποιοῦν κάποιους ἄλλους. Ὁ ἓνας εἶναι πιὸ θεωρητικὸς, ὁ ἄλλος τῆς δράσεως ὁ ἓνας εἶναι πιὸ ἀφοσιωμένος, ὁ ἄλλος πιὸ χαλαρὸς καὶ ἀποστασιοποιημένος. Τὸ γεγονός ὅτι θρησκεία προσδίδει κοινὰ χαρακτηριστικά. Ζῶ, γιὰ παράδειγμα, τὴ ζωὴ μου ὄχι αὐτόνομα, δίνω ἀναφορὰ. Δὲν ζῶ ἀνεξάρτητα, ἀναγνωρίζω μία ἀρχὴ καὶ ἓνα τέλος. Ἀναφέρομαι σὲ μιὰ εἰκόνα σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία ἔχω δημιουργηθεῖ «κατ' εἰκόνα». Παρ' ὅλο, ὅμως, ὅτι τὸ «καθ' ὁμοίωσιν» θὰ συνεπήγετο ὅτι ὅλοι τείνουμε νὰ γίνουμε ἴδιοι, σύμφωνα μὲ τὴν εἰκόνα στὴν ὁποία προσβλέπουμε, ἐν τούτοις ἡ εἰκόνα δὲν κλωνοποιεῖ ἡ εἰκόνα εἶναι πολυδύναμη, ἓνα εἶδος γονιδιώματος τὸ ὁποῖο περιορίζει ἀλλὰ καὶ προσφέρει ἀπειρία δυνατοτήτων καὶ συνδυασμῶν. Ἡ εἰκόνα ἔχει κοινὰ σημεῖα ταυτίσεως ἀλλὰ καὶ διαφοροποιήσεως. Ἡ παραβολὴ τῶν ταλάντων ἐξηγεῖ τὸ μερίδιο καὶ τὸ χρέος τὸ δικὸ μας πὺν ἔχουμε νὰ πράξουμε, βάσει αὐτοῦ πὺν εἰσπράξαμε καὶ εἶναι ἀνθρώπινο καὶ θεῖο δυναμικὸ μᾶζι.

Τὸ θρησκευτικὸ γεγονός, αὐτὸ πὺν ζῶ στὴ θρησκεία, πὺν εἶναι συμβάν καὶ συμβαίνον, γινόμενον, δὲν εἶναι μία φωτοτυπημένη πανομοιότυπη ἀναπαραγωγὴ μᾶς συγκεκριμένης εἰκόνας. Ἡ εἰκόνα μένει ὡς μία γενικὴ ἰδέα, ἓνα εἶδος μορφῆς (Gestalt) πὺν ὑποβάλλει μιὰ ἐλεύθερη μεταγραφὴ καὶ μετα-

ποίηση. Ἀκόμη καὶ ὅταν ἡ εἰκόνα συγκεκριμενοποιεῖται στὴ μορφή τοῦ ἴδιου τοῦ Χριστοῦ, –πὺν σύμφωνα μὲ τὸν ἅγιο Εἰρηναῖο τὸν ἐπίσκοπο Λουγδούνου ἦλθε νὰ μᾶς δείξει τί ἐσήμαινε ὅτι ἔχουμε δημιουργηθεῖ κατ' εἰκόνα Θεοῦ, ὄντας Ἐκεῖνος ἡ εἰκόνα–, ἀκόμη καὶ τότε, κατὰ τὸ παράδειγμα τῆς βυζαντινῆς ἀγιογραφίας, ὁ καθένας μᾶς ἐγγράφει «κατὰ τὴν καρδίαν» του στὴν καρδιά του καὶ στὴ ζωὴ του τὸν Χριστό. Ἡ «μόρφωση» τοῦ Χριστοῦ μέσα μας (Γαλ. δ', 19) ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν μετα-μόρφωσή μας πὺν πραγματοποιεῖται διαδοχικὰ καὶ πὺν ἐπηρεάζεται ἀπὸ συνθήκες, καταστάσεις, πρόσωπα καὶ πράγματα καὶ ἐνεργεῖται μὲ τὴ Χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ταυτότητα καὶ εἰκόνα τοῦ Θεοῦ

Ἐνα ἐρώτημα πὺν παραμένει εἶναι, τί εἶναι ἐκεῖνο πὺν στοιχειοθετεῖ τὴν ταυτότητά μας μετὰ ἀπὸ τόσες καταγραφές, μεταγραφές καὶ μεταμορφώσεις. Μήπως τελικὰ εἴμαστε ἓνας παλίμμητος κώδικας; Ἐχουμε μιὰ ταυτότητα ἢ στὸ χρόνο μέσα παρουσιάζουμε πολλὲς ταυτότητες, ρεύσες, πὺν παίρνουν τὴ μορφή τοῦ χρόνου μέσα στὸν ὁποῖο κινούμεθα; Ἔτσι, εἴμαι καὶ αὐτὸ πὺν εἴμαι τώρα, καὶ αὐτὸ πὺν ἦμουνα, καὶ αὐτὸ πὺν θὰ εἴμαι. Ἡ ταυτότητα εἶναι μιὰ δυναμικὴ κατάσταση καὶ διαδικασία. Ἡ ταυτότητα προϋποθέτει μιὰ ταύτιση, μιὰ ταυτοποίηση μὲ κάτι ἄλλο, μὲ κάποιον ἄλλο, μὲ τὸν Θεό. Θὰ ἦταν ἐνδιαφέρον νὰ ἀναπτυχθεῖ στὴν προκειμένη περίπτωση ἡ θεματική: Ταυτότητα καὶ εἰκόνα τοῦ Θεοῦ στὸν ἀνθρώπο.

Θὰ ἤθελα, ἐδῶ, νὰ σημειώσω τὸ ἐξῆς παράδειγμα πὺν μοῦ ἔρχεται στὸ νοῦ. Μιλώντας γιὰ ταύτιση ὡς προϋπόθεση μᾶς ταυτότητας θὰ περιμέναμε ὁ ἀνθρώπος νὰ ἤθελε νὰ ταυτιστεῖ μὲ τὸ Θεὸ βάσει μᾶς εἰκόνας. Στὴν περίπτωση, ὅμως, τοῦ Χριστοῦ πὺν ἀναφερθήκαμε πιὸ πάνω, ὁ ἴδιος μὲ τὴν ἐνσάρκωσή Του ταυτίζεται μὲ τὸν ἀνθρώπο τόσο, πὺν ὅ,τι καλὸ ἢ κακὸ κάνουν στοὺς ἀνθρώπους εἶναι σὰ νὰ τὸ κάνουν σ' Αὐτὸν («ἐμοὶ ἐποιήσατε») ἔτσι ὥστε, καὶ ὁ Πιλάτος νὰ ἀναφωνήσει στὸ τέλος τὸ «Ἴδε ὁ ἀνθρώπος».

Αὐτὴ ἡ στάση, πὺν θὰ ὑποστηρίζα ὅτι βάνει τέρμα στὰ ἀνθρώπινα αὐτονόητα – καὶ τί ἄλλο ἀπὸ κατάργηση τῶν αὐτονόητων δὲν εἶναι ἡ ἔκφραση: «εἶδες τὸν ἀδελφόν σου, εἶδες τὸν Θεόν» σου; – ὑποδεικνύει στὸν ἀνθρώπο ἓνα «ἄλλοθι». Μήπως τελικὰ, ἡ ἀληθινὴ ταυτότητα εἶναι πάντα ἄλλοῦ ἀπὸ ἐκεῖ πὺν τὴν ἀναζητᾶμε; Ἡ κυριακὴ ρῆση «ὄπου γὰρ ἐστὶν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν ἐκεῖ ἔσται καὶ ἡ καρδιά ὑμῶν» (Ματθ. σ', 21) μᾶς προτρέπει νὰ ἀναζητήσουμε αὐτὸ τὸ ἄλλοῦ, αὐτὸ τὸ ἄλλοθι γιὰ νὰ βρεθοῦμε ἐκεῖ ὄχι ὡς «ὑποπτοι» πλέον ἀλλὰ ὑποψιασμένοι γιὰ τὴν μόνη Ἀρχὴ πὺν μπορεῖ νὰ ἐκδίδει καὶ ταυτότητες καὶ ἐτερότητες.